

SKOLE-HJEM- SAMARBEJDE

Vidensnotat



Indhold

3 Et godt skole-hjem-samarbejde understøtter elevernes læring og udvikling



6 Se samarbejdet som et partnerskab mellem skole og hjem

8 Lær af forældrenes viden, og sæt retning for samarbejdet



10 Konkretisér forældrenes rolle

12 Differentiér samarbejdet med forældrene



14 Ledelsen prioriterer samarbejdet strategisk og i hverdagen

16 Forslag til videre læsning

Skole-hjem-samarbejde Vidensnotat

© 2017 Danmarks Evalueringsinstitut
og Undervisningsministeriet Citat
med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC
Illustration: Ferdio

Publikationen er kun udgivet
i elektronisk form på:
www.eva.dk/viden-om og
www.emu.dk

ISBN (www): 978-87-7182-059-1

Et godt skole-hjem-samarbejde understøtter elevernes læring og udvikling

Et godt samarbejde mellem skole og hjem kan have positiv betydning for elevernes læring og udvikling. Her præsenteres et overblik over, hvordan skolen kan bidrage til et godt samarbejde, der er tilpasset forældregruppens forskellige muligheder for at deltage.

I Danmark er der en stærk tradition for samarbejde mellem skole og hjem, og i folkeskoleloven er forældrenes rolle derfor fremhævet. Inddragelse af forældre er vigtigt, fordi de har stor betydning for elevens læring og udvikling. Skole og forældre skal altså samarbejde om at understøtte og motivere eleven. Folkeskoleloven giver ingen konkrete bud på, hvordan samarbejdet kan forløbe. Det er skolebestyrelsens opgave at udarbejde principper for skole-hjem-samarbejde, mens det er op til ledelsen, lærerne, pædagogerne og forældrene at give samarbejdet indhold.

Dette notat giver et overblik over, hvad der ifølge litteraturen på området er særligt vigtigt for at skabe og bevare et godt skole-hjem-samarbejde. Notatet anlægger et skoleperspektiv og fokuserer på, hvordan skolen som den professionelle part rammesætter samarbejdet med forældrene og tager højde for deres forskelligheder. Skole-hjem-samarbejdet omhandler eleverne individuelt og som gruppe. Samarbejdet skal derfor tilpasses og justeres på en sådan måde, at det understøtter deres individuelle og fælles læring og udvikling bedst muligt. Notatet har særligt fokus på, at forældregruppen i den enkelte klasse eller på den enkelte skole rummer forældre med forskellige ressourcer, og at samarbejdet

skal tilrettelægges, så alle forældre får mulighed for at deltage.

Forældrenes opbakning har betydning for elevens læring, udvikling og trivsel

Vi ved, at forældres interesse for og opbakning til deres barns skolegang har positiv betydning for barnets læring og udvikling. De seneste årtiers forskning peger på, at forældre kan påvirke elevens samlede skolegang. Det gælder i forhold til fremmøde til undervisningen, motivation for at lære, elevernes faglige udbytte samt deres relationer til det pædagogiske personale og andre elever (Baird, 2015; Bæck, 2015; Hill & Tyson, 2009; OECD, 2012). Særligt betydningsfuldt er det, at forældrene værdsætter uddannelse og læring, at de har håb for og forventninger til deres barns uddannelse, og at de læser, taler og diskuterer med barnet i hjemmet (Cabus & Ariës, 2017; Desforges & Abouchaar, 2003; OECD, 2012). Et væsentligt element i skole-hjem-samarbejdet er derfor, at lærere og pædagoger opmuntrer forældrene til at understøtte barnets generelle læring. De kan fx give forældrene konkrete ideer til, hvordan de kan tale med børnene, eller give dem forslag til, hvordan de kan arbejde med læsning og matematik i hverdagen.

Notatets fokus

Skole-hjem-samarbejdet kan have forskelligt fokus og tjene forskellige formål. Det kan vedrøre den enkelte elev, eller det kan fokusere på hele klasser. Formålet med samarbejdet er i nogle tilfælde knyttet til et ønske om at styrke den enkelte elevs læring, mens formålet i andre tilfælde handler om klassens fællesskab og trivsel. Forældrene kan også bidrage til at skabe kontakt og sammenhæng mellem skolen og lokalsamfundet. I dette notat har vi især fokus på den direkte kontakt og løbende dialog mellem skole og hjem om elevernes læring og udvikling. Det repræsentative samarbejde mellem skole og hjem, fx skolebestyrelsens rolle eller rollen som kontaktforældre, indgår ikke i notatet.



Der er et stort potentiale i at inddrage forældrene i elevens læring og skolegang. Det kan imidlertid være en kompleks opgave at skabe et godt skole-hjem-samarbejde, og litteraturen peger på, at det er særligt vigtigt, at skolen imødekommer hele forældregruppen, og at samarbejdet tilpasses forældrenes forskellige muligheder for at deltage. I modsat fald er der en risiko for, at skole-hjem-samarbejdet er med til at reproducere social ulighed, fordi ikke alle forældre har de ressourcer, som samarbejdet forudsætter (Akselvoll, 2016; Bæck, 2010; Crozier & Davies, 2007).

Det gode skole-hjem-samarbejde – kort fortalt

Betydningen af samarbejdet mellem skole og hjem for elevens læring og udvikling afhænger af, *hvordan* forældrene inddrages, og af *kvaliteten* af samarbejdet (Tran, 2014). En jævnlig kontakt er naturligvis en forudsætning, men det er ikke i sig selv nok. Vi har med afsæt i litteraturen identificeret fem aspekter, som er af betydning for et godt skole-hjem-samarbejde: Se samarbejdet som et partnerskab mellem skole og hjem, lær af forældrenes viden, og sæt klar retning for samarbejdet, forklar forældrene deres rolle, differentiér samarbejdet med forældrene og ledelsen prioriterer samarbejdet strategisk og i hverdagen.

1. *Se samarbejdet som et partnerskab mellem skole og hjem:* Et godt skole-hjem-samarbejde bygger på ligeværdige og tillidsfulde relationer, hvor forældrene ansues som en ressource i barnets opvækst. Skolen og forældrene har forskellige roller, som må være klart definerede.
2. *Lær af forældrenes viden, og sæt en klar retning for samarbejdet:* Det er vigtigt, at skolen inddrager forældrenes viden og perspektiver og samtidig forbliver en faglig autoritet i forhold til elevens læring.
3. *Konkretiser forældrenes rolle:* Det har betydning, at skolen tydeligt formidler til forældrene, hvad de som forældre kan bidrage med, og giver dem konkrete ideer til, hvordan de kan støtte barnets læring.
4. *Differentiér samarbejdet med forældrene:* Forældrene skal tilbydes forskellige deltagelsesmuligheder. Det kan skolerne gøre ved at variere samarbejdsformerne og tilpasse dem til forældrenes forudsætninger og behov.
5. *Ledelsen prioriterer samarbejdet strategisk og i hverdagen:* Det er vigtigt, at skolen har en fælles strategi for samarbejdet, og at ledelsen signalerer klart til lærerne og pædagogerne, at samarbejdet har høj prioritet.

På de kommende sider uddyber vi de fem aspekter med pointer fra litteraturen, ligesom vi præsenterer konkrete eksempler på praksis.

Godt at vide, når du læser

Nærværende vidensnotat er baseret på en vidensopsamling gennemført for Undervisningsministeriet af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) i 2017. Vidensopsamlingens metode og den komplette og anvendte litteraturliste findes her: www.eva.dk/viden-om.

Dette vidensnotat skal – med afsæt i vidensopsamlingen – bidrage til at give læseren et let-tilgængeligt overblik over den aktuelle litteratur om skole-hjem-samarbejde. De fund og praktiske eksempler, som præsenteres i dette vidensnotat, er udvalgt, fordi de kan være med til at kvalificere og inspirere samarbejdet mellem skole og hjem, så det understøtter elevernes læring og udvikling og samtidig tilpasses hele forældregruppen. Men de fortæller ikke det hele. Brug derfor gerne notatet som afsæt for videre læsning. Vil du vide mere, kan du konsultere litteraturlisten.



Litteraturen giver et udviklingsorienteret og et kritisk perspektiv på skole-hjem-samarbejde

I litteraturen om forældreinddragelse er der overordnet to perspektiver (Akselvoll, 2016). Det udviklingsorienterede perspektiv handler om, hvordan der udvikles et bedre og tættere samarbejde mellem skole og hjem, og giver konkrete bud på, hvordan udfordringer kan overkommes. Det kritiske perspektiv sætter spørgsmålstegn ved et tættere samarbejde, blandt andet fordi samarbejdet kan være med til at forstærke sociale uligheder. Forældre med mange ressourcer vil ofte være mere aktive og deltagende i samarbejdet end forældre med færre ressourcer. Derfor, påpeger det kritiske perspektiv, kan et krav fra skolen om et tættere samarbejde være med til at øge social ulighed frem for at mindske den (Akselvoll, 2016). Det kritiske perspektiv problematiserer også den usynlige magtbalance mellem skole og hjem (Kryger, 2014), styring og ansvarsforhold (Knudsen, 2008) samt udviskning af grænsen mellem det statslige og det

private (Dannesboe, 2012). Endelig fremhæves det i den nyere litteratur, at forældreansvaret er øget og samarbejdet intensiveret, og at det kan påvirke hjemmet negativt, da det bliver et stort arbejde konstant at forholde sig til børnenes skole og være assistenter i barnets skolegang (Akselvoll, 2016; Dannesboe, 2012; Dannesboe, 2013).

I dette notat trækker vi på begge perspektiver. Vi anvender pointer fra det udviklingsorienterede perspektiv til at beskrive et godt samarbejde og supplerer med kritiske pointer, som giver forståelse for samarbejdets betingelser og begrænsninger. Hensigten er at skærpe skolernes blik for, hvilket samarbejde det er muligt og passende at have med den enkelte familie. Mere samarbejde er altså ikke altid bedre, hvorimod det er vigtigt, at samarbejdet er anerkendende og differentieret.

Det siger loven

Af folkeskoleloven fremgår det, at forældrene spiller en central rolle i forhold til elevernes skolegang. Forældre skal samarbejde med skolen om elevens læring og udvikling, de skal medvirke til, at eleven bliver undervist, de skal informeres om elevens udbytte og samarbejde med skolen om at indfri folkeskolens formål.

I folkeskoleloven står der:

”Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen

og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling.” (§ 1).

”Elever og forældre samarbejder med skolen om at leve op til folkeskolens formål.” (§ 2, stk. 3).

”Eleverne og forældrene skal regelmæssigt underrettes om lærernes og eventuelt skolens leders syn på elevernes udbytte af skolegangen. Forældrene skal underrettes skriftligt om resultaterne af test.” (§ 13).

”Forældremyndighedens indehaver eller den, der faktisk sørger for barnet, skal medvirke til, at barnet opfylder undervisningspligten, og må ikke lægge hindringer i vejen herfor.” (§ 35).

(LBK nr. 989 af 23.8.2017).

Se samarbejdet som et partnerskab mellem skole og hjem

I et godt skole-hjem-samarbejde har skolen og forældrene klart definerede roller, respekterer hinanden, deler viden og arbejder sammen med en fælles interesse i barnets udvikling.



Partnerskab er et nøgleord i litteraturen om skole-hjem-samarbejde. I praksis handler det om, at skolen og hjemmet tilstræber en ligeværdig og tillidsfuld samarbejdsrelation (Henderson & Mapp, 2002). Det er dog vigtigt, at *ligeværdig* ikke forveksles med *ens*. For skolen og hjemmet har forskellig ekspertise og forskelligt ansvar og bidrager forskelligt til elevens læring og udvikling (Baird, 2015). Litteraturen peger derfor på vigtigheden af at definere roller og ansvar tydeligt. Skolen skal balancere det at have klare forventninger til forældrene og det at støtte dem.

Se alle forældre som en ressource i elevens læring og udvikling

For at opbygge et godt partnerskab er det vigtigt, at lærere og pædagoger betragter alle forældre som samarbejds partnere. Det betyder, at lærere og pædagoger udviser tillid til, at alle forældre kan bidrage og være en ressource i barnets udvikling (Nordahl, 2003). I stedet for at fokusere på de problemer, der opstår, er man optaget af, hvordan forældrene kan bidrage konstruktivt. Det kan i nogle tilfælde betyde, at lærere og

pædagoger må arbejde aktivt for at få blik for forældrenes ressourcer og også skabe konkrete muligheder for, at forældrene rent faktisk kan bidrage. Hvis en elev står over for enten sociale eller faglige udfordringer, kan læreren eller pædagogen fx sige til forældrene, at der er brug for deres viden og hjælp, for at eleven kan komme godt videre – og samtidig vise i ord og handling, hvordan forældrenes viden kan bruges (EVA, 2012). Det er dog særdeles vigtigt, at forældrene ikke oplever, at de nu står alene med ansvaret. De gode løsninger skal findes gennem samarbejde.



Ligeværdighed indebærer altså gensidig respekt for parternes forskellige ekspertise og nogle klart definerede roller og et klart defineret ansvar (Bull, Brooking & Campbell, 2008). Skolens personale er de professionelle, der har indsigt i, hvilke kompetencer der arbejdes med i de forskellige fag, ligesom de har specifik viden om undervisningsmetoder, klassen og den enkelte elevs læring. Forældrene har til gengæld stor indsigt i deres eget barn og den familiekultur, det indgår i (EVA, 2012).

Reflektér over, hvordan forældrene skal inddrages

Litteraturen beskriver forskellige niveauer af skole-hjem-samarbejde: fra udveksling af information over dialog og diskussion til medinddragelse (Nordahl, 2008). Når lærere eller pædagoger primært benytter sig af envejskommunikation på møder og ForældreIntra, forbliver samarbejdet på det første niveau, hvor informationer udveksles. På de efterfølgende niveauer får forældrene mulighed for dialog og medindflydelse. I litteraturen tegner der sig et billede af, at forældre ofte tillægges et stort ansvar, men ikke har megen indflydelse (Nordahl, 2003). Det sker fx, når skolen forventer, at forældrene

varetager lektiehjælp, forbereder turtasker og sørger for regntøj, taler med barnet om skolens ugeplan og selv er gode rollemodeller og udviser interesse for læsning (Akselvoll, 2016). Fra et kritisk perspektiv påpeges det, at skolen fra denne position regulerer familiens adfærd og gør forældrene til en støtte for lærerne i deres ageren over for barnet (Dannesboe, 2012). Dermed bliver forældrene gjort til en skoleautoritet i familien (Dannesboe, 2012) og forventes at agere som skolens forlængede arm (Nordahl, 2008). Et andet greb kan være, at skolen giver forældrene medindflydelse på beslutninger om barnet (Nordahl, 2008). Konkret kan læreren eller pædagogen spørge ind til forældrenes oplevelse af barnet og til deres forslag til håndtering af en given situation.

Opbyg en tillidsfuld relation til forældrene

Tillid er et vigtigt element i et velfungerende samarbejde. Litteraturen viser eksempler på, at hvis forældre ikke har tillid til lærere og pædagoger, holder forældrene kritiske synspunkter tilbage, fordi de bekymrer sig om, at det kan gå ud over barnet (Røn Larsen, M., Akselvoll M. Ø., Jartoft V., Knudsen H., Kousholt D.

& Klønborg Raith, J., 2014). En tillidsfuld relation skaber desuden overskud til at håndtere problemer og konflikter, når de opstår (Drugli & Onsøien, 2010; EVA, 2012). Derfor er det vigtigt, at læreren eller pædagogen løbende er i kontakt med forældrene om hverdagsagtige emner (Drugli & Onsøien, 2010) og løbende kommunikerer om elevens styrker og potentialer. Det er med til at udvikle den tillidsfulde relation. Den løbende kontakt kan fx ske, når det pædagogiske personale skriver om stort og småt i "ugen, der gik" på ForældreIntra. Dermed udviser de et engagement, som er med til at give forældrene tryghed og tillid (Akselvoll, 2016). Det er også vigtigt, at dialogen rummer en uformel og personlig kontakt (Kim, 2009). I indskolingen kan lærer eller pædagog være i klassen, når forældrene afleverer børn om morgenen, og benytte sig af tiden til at samtale med forældrene. I de ældre klasser kan en kort telefonopringning være en mulighed for en uformel snak om eleven. Arbejdet med at skabe en tillidsfuld og samarbejdende relation styrkes, ved at lærere og pædagoger vedvarende viser omsorg for eleven og tålmodigt fokuserer på elevens læring (Erikson, 2008).

Et godt skole-hjem-samarbejde er kendetegnet ved, at:

- Lærere og pædagoger betragter alle forældre som en ressource i deres barns læring og udvikling
- Lærere og pædagoger arbejder med forskellige samarbejdsformer og giver forældrene mulighed for medindflydelse
- Lærere og pædagoger arbejder på at opbygge en tillidsfuld relation til forældrene.

Lær af forældrenes viden, og sæt retning for samarbejdet

I et godt skole-hjem-samarbejde inddrager skolen forældrenes viden og perspektiver og tager det faglige ansvar for samarbejdet og elevens læring.



For at kunne understøtte et godt samarbejde mellem skole og hjem er det vigtigt, at lærere, pædagoger og ledelse forstår forældrenes værdier, perspektiver og forventninger til samarbejdet og samtidig sætter en klar retning for samarbejdet. Det er skolens ansvar at rammesætte samarbejdet, udvikle dialog med forældrene og skabe fælles forståelser (Baird, 2015).

Lær af forældrenes ekspertviden om deres eget barn

Forældrenes viden kan give lærere og pædagoger et mere sammenhængende billede af barnet og en bedre forståelse af barnets styrker og svagheder (Bull et al., 2008; Tran, 2014). Det betyder konkret, at lærere og pædagoger i mødet

med forældrene er lyttende og spørger til forældrenes oplevelse af deres barn. Når barnet er i vanskeligheder, må lærere og pædagoger søge at undgå at tolke forældrenes perspektiv enten som forkert eller som et udtryk for et iboende problem ved barnet eller familien (Nielsen, 2013; Røn Larsen et al., 2014). Når forældre fx udtrykker bekymring for, om deres barn mistrives, må lærere eller



pædagoger – selvom deres pædagogiske vurdering er en anden – undgå at afvise forældrenes bekymring, men i stedet udvise nysgerrighed (Hein, 2016). Forældrenes perspektiv kan være en vigtig kilde til i første omgang at forstå eleven og i næste omgang at forstå elevens familiekultur og baggrund. Skole-hjem-samarbejdet er dermed ikke noget ekstra, men et vigtigt element i fx at tilpasse undervisningen til eleverne (Bull et al., 2008).

Hold fast i skolens professionelle ansvar

En anerkendende tilgang til forældrene kan indebære et dilemma. På den ene side peger litteraturen på, at læreren og pædagogen skal være åben og imødekommende over for forskellige værdier og forventninger hos forældrene. På den anden side er det skolens ansvar som professionel part at formulere et formål med samarbejdet og give det en tydelig retning. Dette behøver dog ikke at være

modsætningsfyldt. Lærere og pædagoger må imidlertid kunne balancere det at være lyttende og anerkendende og det at være en faglig autoritet (Røn Larsen et al., 2014). Læreren eller pædagogen kan fx ikke acceptere, at nogle forældre blander sig helt uden om barnets skolegang, eller at en forælder overtager en dagsorden på et forældremøde. Lærere og pædagoger må samtidig søge at forstå forældrenes perspektiv og fx være proaktive i forhold til de forældre, som deltager mindre i samarbejdet, og bestrebe sig på at nå alle, fx ved at følge op individuelt med nogle af klassens forældre (EVA, 2012).

Rammesæt møder og aktiviteter tydeligt for forældrene

De møder og aktiviteter, som skolen afholder, vil oftest omfatte skole-hjem-samtaler og forældremøder. Litteraturen peger på, at et godt møde eller en god samtale skal være tydeligt

rammesat. Det handler blandt andet om, at læreren eller pædagogen på den ene side udstikker et klart formål og præsenterer en dagsorden for mødet og på den anden side giver forældrene mulighed for at ytre deres forventninger og have indflydelse på mødets indhold. Det falder i tråd med en generel opmærksomhed på, at kommunikationen på møder skal gå begge veje (Bull et al., 2008). Det betyder, at der gives plads til, at forældrene kan komme til orde, eventuelt ved at forældrene taler med hinanden i mindre grupper. Det er også en mulighed at ændre det traditionelle mødeformat til et format, hvor forældrene er aktivt deltagende, fx i form af en workshop om, hvordan forældre kan støtte elevernes læring derhjemme (Henderson & Mapp, 2002). Uanset formatet er det væsentligt, at det er tydeligt for forældrene, hvad deres rolle er, at de har indflydelse, og at de aftaler, der indgås, ikke kun forpligter forældrene, men også skolen (Knudsen, 2008).

Et godt skole-hjem-samarbejde er kendetegnet ved, at:

- Lærere og pædagoger betragter forældrene som eksperter med hensyn til deres eget barn
- Lærere og pædagoger tager det professionelle ansvar og inddrager forældrenes viden og perspektiver
- Samarbejdets aktiviteter er tydeligt rammesat og giver plads til dialog.

Konkretisér forældrenes rolle

I det gode skole-hjem-samarbejde formidler skolen tydeligt til forældrene, hvad de kan bidrage med, og giver dem konkrete ideer til, hvordan de kan støtte deres barns læring.



Inddragelse af forældrene i barnets læring handler både om at opmuntre forældrene til at understøtte barnets generelle læring og om at give forældrene ideer til konkrete læringsaktiviteter, som de kan gennemføre derhjemme. Det er vigtigt, at skolen forklarer forældrene, både hvad eleverne skal lære, og hvad de som forældre kan gøre for at understøtte barnets læring.

Gør forældre til en interesseret støtte frem for en lektie-kontrollant

Litteraturen peger på, at forældre ofte ikke ved, hvad de konkret kan gøre for at støtte deres barns læring og udvikling (Van Voorhis et al., 2013). Derfor er det vigtigt, at lærere og pædagoger gør både undervisningens indhold, dens arbejdsmetoder og dens vurderings-

praksis eksplicitte (Eriksen, Dobson, Nes & Sand, 2011). Litteraturen peger på, at skolen kan understøtte læring i hjemmet, og at det i den forbindelse har betydning, at der sættes mere fokus på indsatsen end på resultaterne (Holst & Wybrandt, 2010a). At læse lektier med barnet kan ifølge flere studier have en direkte negativ betydning for elevens læring – af flere årsager. Dels kan forælderen i en rolle som kontrollant af



elevens arbejde yderligere presse en elev, der måske i forvejen har negative følelser for lektiearbejdet (Pomerantz, Moorman & Litwack, 2007). Dels kan der opstå forvirring hos eleven, hvis forælderen bruger andre forklaringer og metoder end dem, eleven kender fra skolen (Hill & Tyson, 2009). Skolen skal i stedet rammesætte forældrenes rolle som støttende og interesserede i elevens skolegang (Holst & Wybrandt, 2010b). I den sammenhæng er det vigtigt at være opmærksom på, at ikke alle familier har en kultur, hvor det indgår naturligt i hverdagslivet at snakke om skole og læring (Lareau, 2011).

Giv forældrene ideer til konkrete aktiviteter

Det er vigtigt, at læreren eller pædagogen konkretiserer forældrenes rolle. Når læreren fx vurderer, at det vil være en støtte for familien, kan han eller hun give forældrene nogle didaktiske redskaber i form af konkrete opgaver, som forældre og elever kan løse sammen, fx en liste med ti måder at bruge matematik på i hverdagen (Bull et al., 2008). Eller forældrene kan læse en tekst sammen med deres barn og tale om konkrete spørgsmål undervejs (Jeynes, 2012). Det kan også handle om at give forældrene billeder af, hvordan de kan tale med deres børn om nye færdigheder, de har lært i skolen, og diskutere, hvad færdighederne kan bruges til i hverdagen

(Bull et al., 2008). Når forældrene på denne måde inddrages i deres børns læring, er det vigtigt, at krav og forventninger differentieres og justeres. Hvis forældrene fx ikke kan læse eller ikke taler dansk og derfor ikke kan læse og diskutere en tekst med barnet, kan læreren i stedet give forældrene nogle konkrete spørgsmål eller temaer – relateret til den tekst, eleven har læst – som de kan tale sammen om. Opgaverne kan både handle om konkrete færdigheder og om at fremme elevernes selvstændighed og uafhængighed. Hele vejen gennem skoleforløbet er det vigtigt, at forældrene taler positivt om skolen, bakker op om lærere og pædagoger og viser barnet, at de selv værdsætter læsning og uddannelse (Bæck, 2015; Cabus & Ariës, 2017; Desforges & Abouchaar, 2003).

Et godt skole-hjem-samarbejde er kendetegnet ved, at:

- Forældrene gives en støttende frem for en kontrollerende rolle i deres barns læring
- Forældrene får indblik i, hvad eleverne skal lære, og hvilke metoder de arbejder med i skolen
- Forældrene tilbydes ideer til, hvordan de konkret kan understøtte elevens læring.

Differentiér samarbejdet med forældrene

Ved at imødekomme forældrenes forskelligheder og tilbyde varierede muligheder for at deltage kan skolen bidrage til, at alle forældre kan deltage i samarbejdet.



En vigtig pointe i litteraturen er, at forskellige familier har forskellige hverdagsliv og forskellig social og kulturel baggrund. For forældrene betyder det, at de har forskellige muligheder for at deltage i skole-hjem-samarbejdet. Hvis alle forældre skal have mulighed for at deltage aktivt i samarbejdet og støtte deres barns læring, må skolen tilpasse samarbejdet med hensyn til både form og indhold.

Imødekom forældres forskellige forståelser af samarbejde og skole

Forskellige forventninger er en væsentlig udfordring for et godt samarbejde. Et vigtigt greb er, at lærere og pædagoger

imødekommer forældrenes forståelse af deres egen og skolens rolle. Det indebærer, at lærere og pædagoger forholder sig nysgerrigt, når forældre fx udebliver fra forældremøder eller ikke reagerer på fælles beskeder. Det kan måske være nærliggende at tolke fravær i forbindelse med møder som manglende interesse for barnets skolegang (Tran, 2014). Her må lærere og pædagoger arbejde ud fra en præmis om, at alle forældre vil deres barn det bedste (Nordahl, 2008; Røn Larsen et al., 2014), og at der som regel er gode grunde til manglende involvering (Akselvoll, 2016). Det betyder, at læreren og pædagogen må undersøge, hvorfor forældrene ikke deltager. Litteraturen viser eksempler på, at manglende deltagelse kan være

udtryk for, at forældrene har en forventning om, at skolen varetager barnets skolegang, og en stor tillid til, at skolen tager kontakt, hvis det bliver nødvendigt (Bouakaz & Persson, 2007; Crozier & Davies, 2007). Det kan også være, at forældrene ikke forstår, hvad deres rolle er i samarbejdet med skolen (Bouakaz, 2009), eller synes, at skolen lægger for stor vægt på elevernes trivsel og sociale relationer, mens de selv er mere optagede af faglig læring (Viala, 2011).



For at forstå forskelligheder i forældrenes forventninger og engagement må lærere og pædagoger også være opmærksomme på, at engagement kan være usynligt. Litteraturen giver eksempler på, at når børn har faglige eller sociale udfordringer, kræver det en stor indsats og et stort engagement fra forældrene, uden at det nødvendigvis er synligt for lærere og pædagoger. Det er derfor væsentligt, at lærere og pædagoger får øje på og anerkender det usynlige engagement (Crozier & Davies, 2007).

Vær opmærksom på, om samarbejdsformer skaber ulige deltagelsesmuligheder

Samarbejdsformer som forældremøder, skole-hjem-samtaler og kommunikation via internettet (typisk ForældreIntra) kan give forældrene ulige deltagelsesmuligheder. Nogle studier viser fx, at forældre med mellemlang eller lang videregående uddannelse er mest aktive på forældremøderne, bringer deres egen dagsorden i spil og stiller kritiske spørgsmål. Forældre med kortere uddannelse deltager mindre og oplever oftere, at de ikke bliver hørt på møderne (Weininger & Lareau, 2003). De kan også have sværere ved at udtrykke kritik og blive anerkendt, fordi deres kulturelle logikker er ude af trit med skolens. Forældre med længere uddannelse, derimod, deler i højere grad de fagprofessionelle idealer for opdragelse og skolens vær-

dier og logikker. De har samtidig en større kapacitet til at sikre sig den information, de ønsker, og påtage sig autoritet i relation til skolen (Lareau, 2011; Weininger & Lareau, 2003). Andre studier viser, at nogle forældre med anden kulturel og sproglig baggrund har vanskeligere ved at forstå forventningerne til samarbejdet og derfor trækker sig tilbage fra skole-hjem-samarbejdet (Bouakaz, 2009). Der findes også eksempler på, at løbende informationer og opgaver via ForældreIntra favoriserer de forældre, der har ressourcer til at påtage sig en rolle som assistent i barnets skolegang, mens andre forældre giver op over for den løbende strøm af informationer og opgaver (Akselvoll, 2015). Litteraturen peger altså på, at skolens samarbejdsformer gør det lettere for forældre, som i forvejen har ressourcer og deler skolens kulturelle logikker og opdragelsesidealer, at deltage, mens de, som adskiller sig socialt og kulturelt, risikerer at bliver koblet af.

Justér og variér samarbejdsformer med blik for forældrenes forskelligheder

Forældres position og engagement i skole-hjem-samarbejdet skabes relationelt gennem de muligheder for deltagelse, som skolen tilbyder (Nielsen & Quvang, 2013). Det er derfor vigtigt, at samarbejdet gør det muligt for alle

forældre at blive hørt og ikke stiller højere krav og forventninger til forældrene, end de har mulighed for at leve op til. Sidstnævnte indebærer, at lærere og pædagoger reflekterer over, hvilke positioner og roller de skaber for forældrene, og om der er overensstemmelse mellem skolens forventninger, og hvad forældrene ønsker og formår at tage ansvar for. Skolen bør derfor arbejde med en variation af samarbejdsformer (EVA, 2012), som tilpasses forældrenes behov og forudsætninger og justeres, alt efter hvilke problemstillinger der er tale om (Eriksen et al., 2011). I nogle tilfælde bliver målet for skole-hjem-samarbejdet måske, at eleven møder i skole hver dag eller har madpakke med. Især i forhold til udsatte familier kan der være behov for uformelle og fleksible samarbejdsformer (EVA, 2012). Det kan konkret betyde, at skolen må supplere fælles skriftlige beskeder med personlig eller telefonisk kontakt, så den relevante information når alle forældre – uanset læsefærdigheder eller sproglig baggrund. For at imødekomme de forældre, der har negative skoleerfaringer kan læreren eller pædagogen også vælge at flytte møder og aktiviteter væk fra skolens vante rammer, fx hen i idrætssalen eller helt uden for skolen. En anden mulighed kan være at tage på hjemmebesøg og dermed få en større indsigt i elevens hverdagsliv (EVA, 2012).

Et godt skole-hjem-samarbejde er kendetegnet ved, at:

- Lærere og pædagoger imødekommer forældres forskellige forventninger til og forståelse af skole-hjem-samarbejdet
- Lærere og pædagoger er bevidste om, at skole-hjem-samarbejdet kan forstærke social ulighed, og har strategier for at undgå dette
- Skolen tilbyder fleksible samarbejdsformer, der skaber forskellige deltagelsesmuligheder for forældrene.

Ledelsen prioriterer samarbejdet strategisk og i hverdagen

Skole-hjem-samarbejdet skal forankres i skolens strategi. Det indebærer både, at ledelsen øremærker tid og ressourcer til samarbejdet, og at ledelsen tydeliggør et fælles perspektiv på forældrene som væsentlige samarbejdspartnere.



Et godt samarbejde mellem skole og hjem kræver, at den enkelte skole har en strategi for samarbejdet, og at skoleledelsen klart signalerer over for skolens medarbejdere, at samarbejdet er højt prioriteret. Litteraturen peger nemlig på, at de skoler, som tydeligt prioriterer samarbejdet, i højere grad lykkes med at skabe succesfulde partnerskaber (Bull et al., 2008), hvorimod mangel på strategi og målsætning for samarbejdet skaber uklarhed hos både forældre, lærere og pædagoger (Røn Larsen et al., 2014).

Samarbejdet skal forankres i skolens strategi

Hvis det skal lykkes at udvikle samarbejdsformer, der er fleksible i forhold til forældrenes forudsætninger, kræver det strategi og ledelse. Ledelsen har stor betydning for læreres og pædagogers holdning til forældrene og for, at de fokuserer på muligheder og ressourcer frem for barrierer og mangler (Kim, 2009). Litteraturen peger på, at samarbejdet skal være forankret i skolens strategi (Bull et al., 2008) med tre centrale elementer: For det første skal

strategien tydeliggøre rolle- og ansvarsfordelingen for både lærere, pædagoger og forældre. For det andet skal strategien formulere et værdimæssigt grundlag for samarbejdet, hvor forældrene italesættes som aktører, der kan bidrage positivt. Skoleledelsen skal formidle en tro på forældrenes forudsætninger og vilje til at samarbejde (Nordahl, 2003). For det tredje skal strategien tydeliggøre de ressourcemæssige rammer for samarbejdet. Det er kort sagt ledelsens opgave at skabe klarhed over ressourcer og tid til samarbejdet (Bæck, 2015; Nielsen, 2013).



Skoleledelsen påtager sig løbende opgaver i skole-hjem-samarbejdet

Ledelsens rolle er ikke udspillet, når skolebestyrelsen har godkendt værdisætsæt og fastlagt principper for skole-hjem-samarbejdet. Ledelsen skal sammen med medarbejderne sikre en fælles tilgang til skole-hjem-samarbejdet. Litteraturen peger på, at skole-hjem-samarbejdet ikke skal overlades til den enkelte lærer eller pædagog. Lærerne og pædagogerne har behov for faglig støtte og refleksion samt ledelsesmæssig opbakning, så de ikke står alene, når der skal træffes vanskelige beslutninger.

Der er for det første behov for, at ledelsen er synlig og tilgængelig for både forældre og medarbejdere. Det gælder ikke mindst i de tilfælde, hvor samarbejdet er vanskeligt (EVA, 2012). Det kan fx være nødvendigt, at skoleledelsen deltager i komplicerede forældremøder

eller svære skole-hjem-samtaler og i øvrigt er tilgængelig, når der opstår mere akutte problemer. For det andet skal ledelsen initiere og skabe muligheder for faglig refleksion blandt lærerne og pædagogerne (Erikson, 2008). Dette skal ske for at sikre fælles værdier og en fælles tilgang til skole-hjem-samarbejdet samt fortsat udvikling af lærernes og pædagogernes kompetencer på dette område. Lærernes og pædagogernes kompetencer er af stor betydning i skole-hjem-samarbejdet. Det er derfor væsentligt, at ledelsen har et kontinuerligt fokus på at støtte og udvikle lærernes og pædagogernes kompetencer som partnere i skole-hjem-samarbejdet.

Skoleledelsen skal løbende vurdere skole-hjem-samarbejdet

Det er ledelsens opgave at justere skole-hjem-samarbejdet løbende, så det er i overensstemmelse med skolens

overordnede strategi (Nielsen, 2013). Ledelsen har på den måde en central opgave, der består i løbende at vurdere, om samarbejdet på skolen har en form og et indhold, der er hensigtsmæssig i forhold til forældregruppen, og om skolens praksis er tilstrækkeligt differentieret til at imødekomme hele forældregruppen. Litteraturen peger på, at et meget intensivt samarbejde kan have negativ betydning, fordi det tilgodeser elever, hvis forældre deltager aktivt, og derfor kan være med til at øge den sociale ulighed (Akselvoll, 2016; Bæck, 2010; Crozier & Davies, 2007). Skoleledelsen og skolebestyrelsen bør sikre, at der er en generel opmærksomhed på, om de samarbejdsformer, der anvendes, giver mulighed for, at alle forældre kan deltage på bedste vis.

Et godt skole-hjem-samarbejde er kendetegnet ved, at:

- Skoleledelsen klart signalerer over for skolens medarbejdere, at samarbejdet er højt prioriteret
- Samarbejdet er forankret i en fælles strategi, der omfatter det værdimæssige grundlag, ansvarsfordelingen og de ressourcemæssige rammer
- Skoleledelsen løbende støtter og bakker lærerne og pædagogerne op i det daglige samarbejde med forældrene
- Skoleledelsen vurderer, om niveauet for samarbejde og samarbejdsformerne er tilpasset forældregruppen.

Forslag til videre læsning

Den forskning, som ligger til grund for dette vidensnotat, er samlet i en litteraturliste, som kan findes her: www.eva.dk/viden-om og www.emu.dk.

Hvis man ønsker at læse mere om skole-hjem-samarbejde, vil vi anbefale nedenstående udgivelser.

EVA (2012). *Det gode skole-hjem-samarbejde med forældre i udsatte positioner: Erfaringer fra seks skoler med stærk praksis.* København: EVA.

⋮ **Nordahl, T. (2008).** *Hjem og skole:*
⋮ Hvordan skaber man et bedre
⋮ samarbejde? København:
⋮ Hans Reitzels Forlag.

⋮ **Røn Larsen, M., et al. (2014).**
⋮ *Forældresamarbejde og inklusion:*
⋮ Afdækning af et vidensfelt i bevægelse.
⋮ København: Undervisningsministeriet.

Du står med en del af en samlet videnspakke

Dette vidensnotat indgår i en videnspakke, der indeholder en række forskellige produkter, der på hver sin måde præsenterer og lægger op til videre arbejde med vidensnotatets pointer om skole-hjem-samarbejde.



PowerPoint-præsentation

Præsenterer de vigtigste pointer fra vidensnotatet og lægger op til, at I kan videreformidle dem til relevante modtagere.

Speeddrawing

På få minutter introduceres pointerne fra vidensnotatet i et lydclip med udgangspunkt i en visualisering.



Vidensnotat

Baserer sig på en systematisk vidensopsamling om skole-hjem-samarbejde.



Plakat

Visualiserer vidensnotatets vigtigste pointer og kan hænges op, fx på lærerværelset.

Udviklingsredskab

Udspringer af pointer fra vidensnotatet og lægger op til, at I igangsætter en systematisk refleksions- og udviklingsproces i jeres team.



Du kan finde udgivelser og produkter om skole-hjem-samarbejde på www.eva.dk/viden-om og www.emu.dk.

Find hele materialet på:
www.eva.dk/viden-om
www.emu.dk

Denne publikation formidler i kort form viden om **Skole-hjem-samarbejde**. Vi har valgt at kalde publikationen et vidensnotat.

Vidensnotatets formål er at gøre den aktuelle og mest relevante forskning tilgængelig for praktikere. Viden er vigtig, når man vil udvikle og forbedre uddannelse og undervisning. Men viden udvikler ikke i sig selv praksis. Viden fra litteraturen skal oversættes og omsættes for at give mening.

Det kræver først og fremmest en kultur på skolen, som gør det vigtigt og legitimt at opsøge viden – fra litteraturen, fra kolleger og fra egen praksis. Det kræver desuden en kultur, hvor de professionelles egne erfaringer og faglighed bringes i spil, og hvor det er betydningsfuldt løbende at undersøge og afprøve nye vidensbaserede praksis-former. Først da bliver de fund fra litteraturen, som fx præsenteres her i vidensnotatet, et aktiv i forhold til at skabe stærke uddannelsesinstitutioner og professionel pædagogisk praksis af høj kvalitet.